

Syntéza diecézní fáze Synody o synodalitě Arcidiecéze Olomouc

Za církev synodální
společenství | spoluúčast | poslání

Úvod

Koordinace synodálního procesu v Arcidiecézi Olomouc, jejíž součástí bylo také zpracování výstupů synodálního dotazování, byla začátkem října 2021 svěřena diecéznímu synodálnímu týmu složenému ze 3 kněží a 6 žen a mužů žijících v rodinném životě. Proces byl zahájen 17. října 2021 v katedrále sv. Václava v Olomouci a ukončen slavením diecézního synodálního setkání dne 7. května 2022 tamtéž.

Synodního rozlišování a zaslání výsledků svého rozlišování se zúčastnilo 278 farností, 7 církevních škol (včetně bohoslovců Arcibiskupského kněžského semináře). Také 12 řeholních komunit utvořilo svou vlastní skupinku, zároveň se řeholníci účastnili skupinek s ostatními věřícími. Celkový počet synodních skupinek byl 764, z toho 447 skupinek vzniklo za účelem synodálního procesu, zbytek tvořila již existující společenství nebo řeholní komunity. Synodální tým obdržel celkem 782 výstupních formulářů (některé skupinky odevzdaly více zpracovaných tematických okruhů). Celkový počet osob zapojených do synodních skupinek byl 5 350, z toho bylo 64 % žen a 36 % mužů. V 16 % skupinek byli zastoupeni muži, kteří přijali svátost svěcení. Nejčastěji zastoupenou věkovou kategorií osob byli lidé ve věku 31–49 let a 50–56 let. Většina, 69 % skupinek, byla tvořena 5–8 osobami (mezi nimi ve 20 % případech dominuje počet 6 osob). Skupinky se nejčastěji sešly 3x, nejdiskutovanějšími tématy byly *Na společné cestě, Naslouchat, Slavít*.

Kvalitativní vyhodnocení synodálního procesu

Hlavním obsahem odevzdaných formulářů bylo shrnutí plodů společného rozlišování členů synodních skupin na zvolené téma. K dispozici tedy bylo 782 stran textu. První krok představovalo společné nastavení seznamu kódů, které pokrývaly nejdůležitější fenomény popisované ve formulářích. Druhé kolo kódování pak představovalo pročitání výskytu přímých citací k danému fenoménu. Tyto předběžné interpretace byly následně znovu důkladně diskutovány v týmu a ve finální části každý ze členů týmu zpracoval vlastní úsek textu.

1. Osobní vztah s Bohem jako základ na společné cestě církve

Přestože v rámci základních 10 otázek pro diskuzi v synodních skupinkách nebylo téma týkající se vztahu člověka s Bohem, i toto téma se ve výstupech nezanedbatelnou měrou objevovalo. V některých výstupech dokonce zaznívalo, že osobní vztah k Bohu je základem pro synodalitu jako takovou.

Živý vs. formální vztah s Bohem

Za východisko synodality v církvi účastníci synodálního procesu jednoznačně pokládají **osobní vztah k Bohu**. Mezi účastníky je velmi silně přítomna touha po autenticky žité víře. V Božím lidu je rozšířeno přesvědčení, že **víra jako živý vztah se realizuje ve společenství církve**, kde jsou jejím zdrojem život ze svátostí a liturgie a také sdílení s druhými, kteří víru žijí. K rozvoji živé víry napomáhá především modlitba, naslouchání Pánu a četba Písma sv. Z výstupů je patrný názor, že kdo objeví Boha ve vlastním životě a žije víru jako vztah, má **schopnost vydávat o této zkušenosti osobní svědectví** a víru předávat. Věřící si často uvědomují problematičnost předávání víry v rodině, když upozorňují, že nezřídka se zprostředkovává pouze zvyk a tradice, jako např. tehdy, když důvodem k přijetí svátostí je touha prarodičů nebo příbuzných. Kromě toho v rodinách vládne někdy i ostych o Bohu nenuceně a autenticky rozmlouvat.

V obrazu Boha je rozhodující dobrota a milosrdenství, s nímž On všechny přijímá. Určující je postava Ježíše z evangelií, který představuje svého Otce jako blízkého a pozorného ke všem vyloučeným. Více nežli obraz Boha, který nahání strach svými tresty, by měla převládnout především **radost ze vzkříšeného Krista**. Věřící si uvědomují, že **Bůh jedná v jejich životech**, že k nim promlouvá (při liturgii, modlitbě, adoraci), že je vede a že díky jeho přítomnosti se i negativní zkušenosti mohou stát pramenem požehnání.

Formace křesťanů ke zralosti

Se živým vztahem k Bohu souvisí vnímání duchovní cesty jako určitého procesu růstu ke křesťanské dospělosti. Otázka formace ke zralému křesťanskému životu patřila k velmi častým tématům. Cíl této formace by se dal vyjádřit slovy: pomáhat v církvi utvářet „svobodné, odvážné a druhým otevřené křesťany“.

V této oblasti zaujalo velký prostor **naslouchání**, chápané právě jako projev křesťanské zralosti a způsob, jak k ní směřovat. Spolu s nasloucháním bychom měli v církvi také rozvíjet schopnost svobodného a odvážného **vyjádření vlastního názoru**. Na cestě ke křesťanské dospělosti podtrhují účastníci synodálního procesu důležitost **života ve společenství**, ve kterém lze sdílet zkušenost víry a prožívat ji s ostatními. Uprostřed společenství je pak dospělý křesťan ochoten přijmout také různé služby, objevit a rozvinout dary, které mu byly svěřeny. Dospělý křesťan je nakonec ten, který svoji **víru sdílí** a stává se ve vlastní rodině i pro hledající vzorem svým osobním příkladem.

Závažnou se v kontextu tématu růstu křesťanů stává otázka vzdělávání a duchovního doprovázení. Největší zájem o vzdělávání je ve čtyřech oblastech. Těmi jsou obsah křesťanské víry a život ve víře (přítomná potřeba nevyhýbat se ožehavým otázkám a propojení s celospolečenskými tématy), Písmo svaté (zejména volání po prohlubování znalosti Bible, ale i po osobním rozjímání nad Písmem, které se jeví jako zvlášť naléhavé), porozumění liturgii (vysvětlení mše, např. i formou „komentovaných mší“) a ve schopnosti vést malá společenství ve farnosti (formace leaderů). Podle mnoha synodních skupinek by mělo k formaci intenzivněji než dosud přispívat duchovní doprovázení, duchovní obnovy ve farnosti nebo „školy modlitby“.

2. Synodalita ve farním společenství

Nejčastěji diskutovaným tématem bylo **živé farní společenství**. Zaznívala jak touha po hledání a naplňování určitého ideálu ve fungování farnosti, tak i návrhy, jak vytvářet vztahy mezi farníky, jak efektivně komunikovat či na jaké skupiny se zaměřit při pastoraci.

Ideál živé farnosti a bariéry v jeho naplňování

Obraz ideální farnosti vykreslují účastníci synodálního procesu jako místo, kde mají kostel, faru, pravidelné bohoslužby a přístup ke svátostem. Je zde přítomen kněz a lidé, kteří jsou zapojeni nejen do chodu liturgie, ale také se věnují druhou formou nejrůznějších aktivit v rámci farnosti. **Dialog zde probíhá zdravě**, lidé se setkávají, chtějí se znát, nově přichozí bývají přijati. Pro tyto lidi je zkušenost společného kráčení radostí. Farnost je také místem, kde se spolu přirozeně setkávají a **vzájemně obohacují různé generace**. To s sebou přináší plody porozumění, předávání tradice a moudrosti a zároveň schopnost neustálého růstu.

V kontrastu vůči vizi živého společenství byly velmi často zmiňovány bariéry pro její uskutečňování. Synodní skupinky tak například hovoří o malé aktivitě širšího společenství farnosti. Nejčastěji o **nedostatku lidí** pro organizaci různých služeb ve farnosti, v důsledku čehož je stále více práce nakládáno na stejné osoby. Ozývá se volání po větší **týmové spolupráci** a otevřenosti ve farnostech. Věřící také hovoří o **strachu se vyjádřit**. To je mnohdy spojováno s odsuzováním rozdílných názorů, protlačováním dominantních pohledů na věc či obavou z nepochopení.

Budování farního společenství

Ve výstupech věřící také navrhovali, jakými prostředky je možné se přiblížit jejich ideálnímu obrazu farnosti. Ve výstupech se nachází společné jmenovatele, které stanovují základní podmínky pro budování zdravého společenství: společně trávený čas a rozvíjení vzájemných vztahů, vzájemná komunikace a naslouchání, rozvíjení víry a důvěry v menších společenstvích.

Budování vzájemných vztahů předpokládá **disponování prostorem**, který je možno využívat k setkání mimo liturgii. Je evidentní, že touha vycházející ze synodálních skupinek po neformálních setkáních v běžném životě je velká. Slovem „prostor“ zde mají skupinky na mysli jak místo k setkávání, tak i konkrétní příležitost k dialogu a naslouchání ve farnosti.

Modlitba a práce jsou ve výrocích lidí často propojené, obě vnímány jako nástroje k posílení farní pospolitosti. Modlitba, a to zvláště prosebná – za potřeby lidí, farnosti nebo i potřebných ve světě. Základním předpokladem k úspěšnému fungování společenství je „*budovat prostředí blízkosti a důvěry*“.

Časté je mezi účastníky synodálního procesu volání po tom, aby ve společenství docházelo k rozvinutí a uplatnění různých forem aktivního zapojení farníků. Takovou službu v církevním společenství přitom chápou jako projev sounáležitosti s církví, projev zodpovědnosti a konkrétního zapojení se do života farnosti.

Probuzení zájmu o téma služby je motivováno vědomím, že každý křesťan může být obdařen dary ve prospěch společenství a každý by měl v souladu s těmito dary mít možnost být do společenství aktivně zapojen. Synodální skupinky proto konstatovaly, že ke službě ve společenství by se mělo v církvi povzbuzovat. Nejčastěji je zmiňována potřeba rozvinout **služby v oblasti liturgie** (lektori, akolyté, kostelníci, ministranti, varhaníci, schola a sbor). Dále se zmiňuje **služba starým a nemocným** ve farnosti (návštěvy seniorů nejen knězem, pravidelné přinášení nedělní eucharistie nemocným akolyty). Z výstupů vyplývá, že věřící chtějí být více zapojeni do příprav na svátosti, při duchovním doprovázení či vedení společenství ve farnosti (biblické trio, dětské skupiny). Jen minimálně je zmíněno povolání a služba trvalých jáhnů.

Pozornost je věnována specifickým **službám ženy v církvi**: panuje souhlas v tom, aby ženám byl otevřen přístup k většímu zapojení. Výjimečně je zmíněno, že by ženám měl být umožněn přístup ke svěcením. Žena v církvi by měla být přínosem pro rozvinutí schopnosti naslouchat ve společenství, učit přirozenému soucitu, pochopení problémů souvisejících např. s manželským životem a měla by jí být dána i příležitost pracovat na rozhodujících místech v církvi.

Naslouchání jako cesta

Téma naslouchání zaznívalo napříč různými okruhy a zdá se být klíčem k dobrým vztahům a budování farnosti jako místa přijetí. Účastníci synodálního procesu ale **volají po naslouchání** i v dalších rovinách: v rámci církve jako celku, ve vztahu kněz-farníci, mezi malými společenstvími, mezi jednotlivci a skupinami. Každý hlas má nárok být slyšen. Nedostatek naslouchání vede k odcizení. V mnoha výstupech se objevovaly návrhy pro vytvoření **konkrétního prostoru** pro naslouchání. Rozdílné názory a pohledy na svět lidí mohou rozdělovat, vytvářet předsudky, ale také vzájemně obohacovat: „*Uvědomili jsme si, že odlišnost druhých může být obohacující, měli bychom umět dát šanci každému se projevit.*“

Řada farníků vyjádřila touhu po **lepší informovanosti o aktivitách ve farnosti**. Zazněly kritické hlasy těch, kteří neví, co vše se ve farnosti organizuje, ale také konkrétní návrhy na změnu. Věřící volají především po využití **moderních komunikačních prostředků**, ale také po zapojení farníků a dobré péči o standardní platformy (ohlášky, nástěnky, farní časopis). Řada výstupů mluví o nutnosti **osobního kontaktu**, který se ukazuje být nejučinnější formou propagace či pozvání na akci. Nemálo výstupů vyzývá k vytvoření „**schránek důvěry**“, skrze které se mohou farníci lépe projevit a dát zpětnou vazbu.

Role malých společenství ve farnosti

Synodální skupinky vyjádřily v mnoha případech touhu po sdílení víry v malých společenstvích. Poukazovaly na to díky pozitivní zkušenosti tam, kde fungují, i díky zkušenostem z nekatolického prostředí. Jako hlavní hodnota byla shodně uváděna **vzájemná blízkost věřících** zapojených do různých

společenství dle jejich věku, životního stavu či spirituality. **Otevřenost i důvěra** vzniká díky vzájemnému sdílení toho, jak Pán jedná v našich životech.

Vedle přínosů malých společenství byly zmiňovány i **bariéry a problémy**. Prvním negativním rysem je uzavřenost skupinek vůči nově příchozím. Další zdůrazňovanou bolestí je vzájemná nekomunikace společenství ve farnosti, chybějící propojení a informovanost. Mezi uvedenými důvody, které mohou vést ke vzájemné uzavřenosti, byly rozdílné pohledy na svět a uzavření se do své názorové „bubliny“, vzájemná rivalita nebo ustrnulost ve zvyklostech.

Pastorace některých cílových skupin

Ve výstupech se nejčastěji vyskytovaly tři skupiny farníků, o kterých se účastníci synodálního procesu domnívají, že je potřeba s nimi ve farnostech primárně pracovat. Jedná se o **děti a mládež, rodiny, seniory a nemocné**.

a) Děti a mládež

V oblasti pastorace cílových skupin se téma dětí a mládeže ve farnostech objevovalo nejvíce. Východiskem celé této oblasti jsou dvě osy: jednak zjištění, že děti a mládež jsou často **na okraji zájmu života farnosti**, jednak zamýšlení se nad tím, co to znamená „**předávat víru**“.

Odpovědi na tyto výzvy lze hledat v následujících bodech: **Křesťanství žité ve společenství a spoluzodpovědnost mládeže a dospívajících**. Díky společnému kráčení ve vzájemnosti je třeba se učit, „*co to znamená žít víru*“: konkrétní styl jednání a života, nejen obsah křesťanské víry. Z výše řečeného vyplývá potřeba předávat zodpovědnost mládeži tak, aby jim bylo nejen „povídáno o víře/životě křesťanů“, ale aby prožívali společné putování farnosti. V této generaci spočívá velký potenciál, neboť současná mladá generace se brání sklouznutí do individualistického prožívání víry. Identifikace s církví se děje prostřednictvím předávání spoluzodpovědnosti. Z mnoha synodních výstupů plyne, že mládež je jeden z mála spojovníků v životě děkanátu.

b) Rodiny

Z výpovědí synodních skupinek vyplývá, že by se pozornost církve i konkrétní pastorační přístup měly přesunout od ideálu směrem k **reálné situaci rodin**. Jestliže se hlásání církve zastaví u „ideálu“, není schopno komunikace s realitou, kterou lidé žijí.

V této souvislosti, ovšem nejen z hlediska fungování děkanátních center pro rodinu, je zmíněna potřeba hlubšího rozlišování v církvi na téma praxe přirozeného plánování rodičovství (dále jako PPR). Podobně je, v řádu jednotek, naznačena problematika manželských párů, jež jsou diskvalifikovány nemožností početí dítěte. Z výpovědí je možné cítit otázku, zda se nemohou **bezdětné páry** cítit méněcenně, jestliže správným „vzorem“ ve farnosti je praktikující manželský pár, otevřený stále novým životům.

Nejvíce zastoupeným bodem v otázce pastorace rodin je touha po prožívání společenství vrstevníků, tj. **společenství rodin/manželů**. V tomto směru zaznívá touha po pravidelných aktivitách ve farnostech, které jsou zaměřeny na pastorační uvedené skupiny. Věřící také přemýšlejí o možnosti evangelizačního potenciálu takových akcí – a tedy možnosti pozvání dalších párů, sousedů, přátel atd., pokud budou **sdílením zkušeností života a svých starostí**.

c) Senioři a nemocní

Také senioři a nemocní (v obou případech nejen ti, kteří jsou v LDN apod.) jsou skupinami, které jsou účastníky synodálního procesu vnímané jako marginalizované. Podle výstupů i proto, že se jednoduše „vytratily“ z pohledu farníků. Z výpovědí lze vyčíst, že příležitostí pro rozvoj této cílové skupiny je tvořit **společenství seniorů** a také rozvinout síť akolytů a dobrovolníků, kteří mohou navštěvovat seniory, ale také dbát na občanskou výpomoc jako např. nákup, dovoz k lékaři nebo do kostela apod.

3. Lidé na okraji církve

Část výstupů ze skupinek konstatovala, že církev zraňuje a dopouští se nespravedlností. Pro jiné bylo toto zjištění v průběhu setkávání překvapením a vyjadřovali údiv nad tím, že církev, která má pro ně pozitivní atributy a chápou ji jako „bezpečný přístav“, může na některé skupiny takto působit.

Skupinky popisovaly jako nejčastější zdroj zranění, a tím pádem i odsunu na okraj společenství nebo úplně mimo něj, církevní **sexuální morálku** a **nadřazené postavení svěcených osob** nad ostatními věřícími. Menší část účastníků synody pak tematizovala jako zdroj zranění **odsuzování minoritních názorů** (jak církevních, tak světských).

Zdroje zranění v církvi

Dominantním tématem, které zaznívalo, bylo nepochopení nebo nesouhlas s církevní sexuální morálkou. Jednalo se o témata **rozvedených a znovu sezdaných párů**, předmanželské sexuality, **PPR** a **homosexuality**. Členové skupinek vyjadřovali názor, že lidé, kteří nesouzní s postojem církve, jsou nálepkováni a vytlačováni na okraj. Zazníval také názor, že sexuální morálka je hlásána kněžími, kteří žijí v celibátu a této problematice nerozumí. Skupinky tematizovaly, že sexuální morálka je příliš přísná a nereaguje na vývoj společnosti, jako je pozdější zakládání rodiny, méně dostupné bydlení pro jednotlivce, prodlužování studijního věku apod. Napříč skupinkami pak zazníval názor, že na nedodržování sexuální morálky je upozorňováno více než na hříchy v jiných oblastech: „*Největší hřích je pycha. Viděli jste už kněze, který by odmítnul pyšnému člověku podat eucharistii? My ne.*“

Rozvedení a znovu sezdaní lidé byli ve výstupech nejčastěji zmiňováni v souvislosti se zraňováním ze strany církve. Důvodem byl pocit nespravedlnosti a nepochopení postoje církve k této skupině. Fakt, že rozvedený a znovu sezdaný člověk nemůže žít svátostný život, nejsou mu svěřovány „viditelné funkce“ nebo úkoly v církvi apod. Účastníci synody to chápali tak, že tito lidé **nejsou plnohodnotnými členy** církve/farnosti. Zároveň vyjadřovali lítost nad tímto nastavením církevního práva. Ve výstupech se také objevovala touha po tom, aby se častěji, než je zvykem, **přístupovalo k těmto lidem individuálně**. V menším zastoupení se pak objevovaly návrhy, aby katolíci mohli uzavřít druhé církevní manželství, jak tomu je v jiných křesťanských církvích: „*Rozvedené manželství... Bůh nám odpouští a dává nám druhou šanci, ale církev v tomto případě ne.*“

Výstupy o přístupu církve k homosexuálům a lesbám vypovídaly o nepochopení a dojmu nespravedlnosti v přístupu k této skupině věřících. Objevovaly se i názory, že se o lidech s odlišnou sexuální orientací nemluví a jedná se o tabuizovanou skupinu, pro kterou **je jednodušší církev opustit než v ní přebývat**. Naopak se ale ve výstupech objevovala touha po zapojení těchto lidí do života církve, po vyjádření sounáležitosti s touto skupinou místo odsuzujících vyjádření.

Dalším zmiňovaným tématem byla zranění spojená s nesouhlasem s **chováním viditelnějších církevních představitelů** jak před širokou veřejností, tak na farní úrovni. Skupinky popisovaly, že názor svěcených osob má větší váhu než názor ostatních. Nejvíce bolestně to bylo popisováno na farní úrovni, kdy členové synodních skupinek mluvili o tom, že **názor kněze je nezpochybnitelný**. Nadřazenost nejviditelnějších zástupců církve popisovaly skupinky i v oblasti komunikace. Komunikaci některých kněží a biskupů hodnotí jako povýšenou, samolibou a neschopnou uznat vlastní chyby či zříct se „monopolu na pravdu“.

4. Společné slavení

Účastníci synodních skupinek tematizovali slavení liturgie, kdy často zaznívala touha po aktivním zapojení do liturgie, po srozumitelnějším liturgickém jazyku a po revizi způsobu slavení svátostí.

Slavení mše svaté

Řada synodních výstupů volá po **formaci k prožívání mše svaté**. Je třeba vysvětlovat význam jednotlivých modliteb, symbolů či gest, které při liturgii používáme. Jinak se liturgie stává nesrozumitelnou. S tím souvisí také volání po změně jazyka, kterým se liturgie vyjadřuje. Mnohé **liturgické texty jsou nesrozumitelné** a zaznívají návrhy po jejich aktualizaci.

V oblasti prožívání liturgie volají věřící opakovaně po **větší „radostnosti“ liturgie**. Ať už v oblasti kázání, hudby nebo aktivní účasti věřících. Mnozí konstatují **individualistické prožívání mše svaté**, ale zároveň zaznívá touha po budování společenství i na společné liturgii. Silně zaznívá volání po otevřenosti moderním formám hudby. Nejčastějším konkrétním návrhem v oblasti liturgie bylo volání po **změně přímluv** přednášených při liturgii. A to tak, aby odrážely aktuální dění ve společnosti a farnosti.

V oblasti slavení liturgie se setkáváme s voláním po kratších, **srozumitelnějších a radostnějších homiliích**. Hlavní kritika formy bohoslužby souvisí s její nesrozumitelností, absencí radostného slavení či přílišnou **strohostí liturgického slavení**. Značná část synodních skupinek zabývajících se slavením přemýšlela také nad **zapojením dětí do liturgie**. Mnohé výstupy volají po častějším (či pravidelném) přijímání tzv. „pod oběma způsoby“. Někteří věřící oceňují mimořádnou formu liturgie (tzv. tridentskou mši) a volají po jejím slavení, zatímco jiní vnímají negativně latinsky recitované části mše svaté ve svých farnostech.

Slavení svátostí

V synodních skupinkách jednohlasně zaznívá touha po **slavení svátosti křtu během nedělní bohoslužby**, neboť v rámci nedělní liturgie jsou nově pokřtění představeni celé farnosti a ta je může přivítat do svého společenství. Navíc je společné slavení křtu příležitostí k obnově křestního vyznání celé farnosti.

V oblasti svátosti smíření bylo zmíněno mnoho zranění. Ať už z nenaslouchání zpovědníka, přílišné přísnosti, moralizování nebo jednostranného důrazu na Boží spravedlnost. Zaznívá **touha po naslouchání, pochopení a povzbuzení v rámci zpovědi**. V oblasti **svátosti biřmování** zaznívá touha po kvalitnější přípravě, která bude jednotná, otevřená diskuzi a budou do ní více zapojeni i ostatní formovaní farníci. Farnímu společenství mají být biřmovanci představeni a po samotném udělení svátosti je vhodné biřmované pozvat do již fungujících společenství. K tématu svátostí se váže také příprava na jejich přijetí a podmínky udělení svátostí. Zde synodní skupinky vyjádřily touhu po **jednotě mezi farnostmi**.

5. Spoluzodpovědnost a rozhodování v církvi

Z výpovědí synodních skupin vyplynula spíše **špatná zkušenost s procesy rozhodování ve farnosti**. Podstatnou měrou je to způsobeno nepřiměřenou autoritou, kterou lidé kněžím prisuzují, což může vést až k autoritářství. Dále to může být dáno situací, kdy není zřízena pastorační rada a kněz musí (nebo chce?) rozhodovat sám. Z těchto důvodů zaznívá **akutní volání po sdílené zodpovědnosti celé farnosti**.

Pastorační rada jako nástroj spoluzodpovědnosti

Výstupy označují **pastorační radu jako potřebnou a žádoucí**. Skupinky se domnívají, že by mohla fungovat jako **nástroj řešení těžkostí ve farnosti**. Dále byla vyjadřována naděje, že by „*pastorační rada zlepšila komunikaci farníků s knězem*“. Jako velmi citlivé téma se v dané souvislosti vyskytovala nedostatečná informovanost farníků o její činnosti. Zaznívá touha po otevřenějším přístupu k informacím, náhledu na obsah projednávaných témat a tím i zvýšení transparentnosti rady. Ve výstupech se objevuje apel na zveřejňování zápisů z jednání.

Synodální skupinky vnímají, že převažující slovo v pastorační radě má kněz, zatímco ostatní členové nemají rovnocenný hlas. Nejčastěji zmiňovanou bariérou ve funkčnosti je vnímána osoba kněze. Ten většinou svým přístupem působí buď direktivně, nebo se naopak do rozhodování nezapojuje.

Synodální skupinky požadují, aby **projednávaná témata při jednání pastorační rady odrážela společné touhy celé farnosti** a aby se její práce vyhnula jakémukoliv formalismu spočívajícímu v pouhém schvalování návrhů místního faráře. Řešením formalistického přístupu je začlenění demokratických prvků do fungování farností. Díky tomu by se lépe hledaly priority farnosti, farní komunita by pracovala týmově a byla transparentnější. Prakticky lze toto provést tím, že **členové rady budou garanty jednotlivých oblastí života farnosti**. Tito lidé pak spolupracují a koordinují postup dalších pomocníků z řad farníků v dané oblasti, za kterou nesou odpovědnost.

Financování a hospodaření farností

Otázka financování církve sejevila jako okrajové téma. Zazněl **zájem o informovanost ohledně financování**. Jako hlavní kontrolní mechanismus vnímají **transparentnost**. Tato oblast se ukazuje pro kněze jako náročná, těžko slučitelná s duchovní formací věřících. Skupinky vidí možnosti v činnosti ekonomické rady, kde se **finanční správa svěří do rukou odborníků z řad věřících** a ta spolu s knězem řeší tuto problematiku společně.

6. Role kněze ve společenství církve a farnosti

Hlas synodních skupinek, vypovídající o aktuální podobě kněžské služby, vyznívá kriticky. Bratři a sestry obecně volají po růstu kvality kněžské služby.

Tematický celek úzce souvisí s předchozí otázkou rozhodování ve farnosti, nabízí nám však zcela konkrétní aspekt kněžské služby, kterým je fenomén „kněžské autority“. Převažovala negativní vyjádření, kdy farníci popisují užívání autority ze strany kněze jako spíše mocenský nástroj a jako výchozí osobní nastavení v rámci **autoritativního stylu vedení farnosti**. Vedle takto vyjádřených bolestí zaznívaly také pozitivní hlasy, ve kterých farníci vnímají autoritu pastýře jako důležitou součást **kněžské kompetence**, již akceptují a očekávají.

Očekávání lidsky zralé komunikace

Farníci od svých kněží očekávají **vyspělou a zralou komunikaci**. Očekávání vychází ze zklamání, kdy se účastníci synodálního procesu spíše setkávají ze strany duchovních s komunikačními bariérami, jako např. povýšeností, nedostatkem dialogu, nedostatkem empatie a trpělivosti, malou měrou srozumitelnosti, přílišnou direktivností namísto povzbuzujícího stylu. V menší míře uváděli pozitivní vyjádření o své zkušenosti v rámci komunikace s kněžími. Zazněla také zřetelná uvědomění si toho, že zdravá komunikace je vždy oboustranná záležitost a pouze ta je předpokladem pro dobré fungování a rozvoj společenství. Členové synodních skupinek také nejednou volají po **prostoru, kde by mohli kvalitně s knězem komunikovat**. Prostorem, platformou je myšlena cíleně vytvořená příležitost k vzájemnému naslouchání a svobodnému promlouvání.

Kněz, na kterého čekáme

Od lidí zaznívá vděčnost za to, že se mohou těšit přímo z přátelských a blízkých vztahů se svým knězem. Daleko výrazněji však zaznívala negativní zkušenost: volání po tom, aby kněz byl svým farníkům nablízku a aby vykonával podstatu svého poslání. Často bylo poukázáno na významnou bariéru v naplňování obou těchto cílů: **nedostatek času a příležitostí v souvislosti s přetížeností kněží**: „*Kněz nemá být správce kostelů, ale má být pro doprovázení lidí.*“ V tomto tematickém okruhu také zazněla vyjádření ke kvalitě homilie. Bratři a sestry od svých kněží očekávají především **promluvu, která je blízká jejich životu**, a ne odtržená od reality, tedy takový styl promlouvání, kde nedominuje moralistický apel.

Kněz má být tím, kdo osobně zve ke spolupráci a také své farníky aktivuje a probouzí v nich jejich potenciál. Farář jako lídr farnosti má mít **jasnou vizi a dlouhodobou pastorační koncepci**. Duchovní

správce by dle výstupů měl být vybaven základními manažerskými schopnostmi v oblasti řízení personálních zdrojů.

Náročnost kněžské služby a otázka celibátu

Nejčastěji si farníci všímali **zátěže v oblasti administrativních a technických úkonů v rámci farářské agendy**, jejichž objem umocňuje situace, kdy má jeden kněz na starosti více farností. Skupinky jako řešení navrhuji **ulehčit v technické – administrativní zátěži**. Proto, aby se farníci nebáli nabídnout cílenou pomoc, je však nutné, aby se **kněz nebál s důvěrou delegovat**. V otázce formace budoucích kněží často zazníval názor, že by kandidáti kněžství měli být především **formováni v oblasti „měkkých dovedností“** – komunikační dovednosti, manažerské schopnosti, psychologická průprava, schopnost spolupráce. Ve výstupech také zazníval požadavek na trvalou formaci pastýřů.

Některé synodní skupinky se vyjádřili k otázce celibátu diecézních kněží. Z nich většinou zazněly hlasy pro jeho **zdobrovolnění**, okrajově zaznívá, že má celibát zůstat povinný. Od této změny si členové slibují několik pozitivních dopadů: především **zvýšení počtu povolání, větší zralost** (kontakt s každodenní realitou života), pevné vztahové zázemí kněží a eliminaci sexuálních skandálů.

7. Církev v dialogu se světem a jinými křesťanskými církvemi

Ze synodních skupinek se sešlo nemálo podnětů k dialogu se svým okolím. V této části je tedy věnován prostor zejména tomu, co udělat proto, aby věřící byli vybaveni pro kontakt s „nevěřícím světem“.

Ve výstupech zaznívalo, že farní společenství jsou **uzavřená** a že víru žijeme sami pro sebe. Příčinou odstupu může být to, že se jako církev projevujeme především liturgicky, což je „nepraktikujícím“, žijícím mimo křesťanský prostor, nesrozumitelné. Lidé mimo církev mohou být navíc odrazováni životními postoji křesťanů, jako např. **pokrytectvím** nebo neochotou kněze. Lepším vztahům se světem mimo církev brání odsuzování, kritika a předsudky, které vůči tzv. „nevěřícím“ křesťané chovají.

Současně je nicméně přijímáno přesvědčení, že Bůh promlouvá i prostřednictvím těch, kdo nepatří do církve, a skupinky se shodují i v tom, že chtějí církev a farnosti **otevřené a přijímající** kohokoliv. Symbolem otevřenosti církve/farnosti by měl být pro mnohé otevřený kostel i mimo bohoslužby.

Dialog jako hlavní předpoklad evangelizace

Chceme se naučit vést dialog **bez předsudků** a být otevření pro všechny lidi takové, jací jsou, a to včetně lidí na okraji. Hlavní je stavět na osobním vztahu k druhému člověku. V dialogu můžeme zároveň druhým kolem nás ukázat, že i křesťané jsou „normální“ lidé.

Skupinky uvádí, že výchozím bodem jakéhokoliv hlásání je autentická radost z Boha, z jeho lásky. Zaznívalo, že se máme učit žít tak, abychom svým životem **vyzařovali tuto zkušenost** a aby to u druhých vzbuzovalo zvědavost, odkud čerpáme.

Misijní připravenost

Mnohdy přetrvává představa, že misie jsou záležitostí zasvěcených nebo speciálně vzdělaných osob. Svou roli může hrát také **pohodlnost, nezájem, malá motivace**. Dalším důležitým kořenem neochoty byl uváděný **strach z konfrontace**. Skupinky uváděly, že se bojíme, že neobstojíme v dialogu s nevěřícími, že nemáme dostatek znalostí a neumíme reagovat na negativní obraz církve. Věřící mohou pociťovat ostych a postrádají potřebnou zdravou sebedůvěru, aby si dokázali obhájit svou víru. Jako slepá cesta bylo uváděno **obranářství, moralizování a stavění se nad nepraktikujícími**.

Synodální skupinky zmiňovaly dva důležité aspekty pro přípravu učedníků ochotných zapálit druhé pro evangelium: **vzdělanost a malá společenství**. Zaznívalo, že získávat druhé pro víru může jen ten, kdo je formovaný pro službu. Zásadní roli hraje prostor malého společenství, které nás může naučit být otevřenější i vůči hledajícím lidem v našem okolí. Bylo konstatováno, že se církev **málo zapojuje do veřejného života**. Toto zapojení má přitom velký potenciál: vytváří přirozené situace pro dialog křesťanů s okolím.

Pokud byla zmíněna samotná evangelizace ve farnosti, byla uváděna především do souvislosti se zvaním hledajících na akce liturgického charakteru (pout', dožínky) nebo společenského (farní dny apod.). Bylo zdůrazněno, že farní aktivity by se měly stávat více „**nízkoprahové**“, otevřené všem bez podmínek, nikoliv jen pro „kostelové“ lidi. Měly by se také častěji konat mimo církevní prostory. Se zvláštní naléhavostí je voláno po oslovení mladých jimi dostupnými prostředky, včetně **sociálních sítí**. S dobrou zkušeností byly zmiňovány Noc kostelů, kurzy Alfa a farní evangelizační buňky. Související otázkou je **cílené začleňování nově příchozích do farnosti**. Doslova zaznívá, že „*je naší povinností všimnout si těchto lidí, umět je přivítat a zapojit do života farnosti.*“

Ekumenismus

Téma ekumenismu nebylo ve výstupech vnímáno intenzivně. Bolestně je pocíťováno **rozdělení zejména v eucharistii a v otázce praxe smíšených manželství**. Jen zřídka jako katolíci připouštíme, že se můžeme od druhých křesťanů také něčemu naučit. Výjimečně se zmiňuje možná inspirace v oblasti práce s Písmem, mládeží nebo podněty pro modlitební praxi. Ve skupinkách se věřící zamýšleli též nad otázkou, co ekumenismus poškozuje, přičemž byly zmíněny tři jevy: zaměřenost na to, co není podstatné; snaha získat druhého do vlastních řad; neznalost učení církve.

8. Církev jako celek

V souvislosti s vnímáním a prožíváním církve jako celku nejčastěji rezonovalo ve výpovědích téma **reality vs. ideálu života**: Církev hlásá ideál (nikoliv lidský, ale Kristův), nicméně nesmí zapomínat, že Kristus přijal lidskou slabost a potřebu trpělivého růstu. Jakou formu autority tedy dnes církev má přijmout za vlastní? Nikoliv autoritu „*apriorního vlastnění pravdy*“, nýbrž **autoritu svědeckého charakteru**. Neboli autoritu **pokory, prostoty a upřímnosti** života.

Hlásání

Naděje a primát Boží lásky je tím, co podle synodních skupinek má tvořit centrum křesťanského hlásání, tj. hlásání církve v jakékoliv době a v jakékoliv formě. Bratři a sestry si uvědomují, že právě toto je jedinečné bohatství, které nikdo křesťanům, žijícím z Boha, nemůže vzít a nemůže být za nic vyměněno ani ničím nahrazeno. Právě toto je jedinečnost křesťanství, která pomáhá člověku k **orientaci v komplexitě života**, zejména v současné době, kterou charakterizuje velká relativizace a individualismus. Konkrétně věřící touží po tom, aby byl obsah kázání více zaměřen na evangelium a jeho srozumitelný výklad. Ale také několikrát zaznělo, aby hlásání mířilo na **rozmanitost darů**, charismat a působení Božího Ducha v konkrétní farnosti.

Radost ze života v církvi

Lidé s radostí sdílí své nadšení ze stylu komunikace papeže Františka, z jeho **pokorné vize církve** sloužící ve společnosti lidí. Také lze zaznamenat radost z vědomí **rozmanitosti obdarování křesťanů**. Proti této radosti však zaznívá také vědomí, že pro mnoho lidí ztratila církev důvěryhodnost. S tím souvisí touha, kterou věřící sdělují: Církev se musí stát radostnou. A může se stát radostnou pouze v případě živé komunikace: „*Vytvořit nový obraz církve: laičtí věřící coby lístečky nahoře v koruně stromu, které jsou nesený na ramenou větví, kmene, kořene (kněží, biskupů, papeže). Dialog se rozběhne sám, jakmile si strom uvědomí potřebu fotosyntézy.*“

Komunikace v církvi

Slabými místy komunikace v církvi je popisováno umění vysvětlování/dialogu v otázce **palčivých témat**, která jsou spíše tajena než otevřeně diskutována (financování, morální delikty kléru, výměna kněží ve farnostech atd.) Věřící také konstatují, že „*řízení církve je velmi vzdálené lidem, bez možnosti podílet se na jejím rozvoji a směřování*“.

Výstupy vyjadřují touhu po transparentnější informovanosti a po větším **propojení farností v rámci děkanátu**. Nástrojem proměny je, jak uvádí věřící, přesun od „*klerikální církve*“ k církvi vyvěrající ze

spoluúčasti a spoluzodpovědnosti všech. Důraz je kladen také na **hlas žen**, jejich rovnoprávné postavení a **přístup ke službám v církvi**.

9. Zhodnocení synodálního procesu

Z výpovědí synodních skupinek přichází zpětná vazba svědčící o pozitivním přijetí synodálního procesu jako příležitosti pro církve **vyjít na cestu společného putování**. Boží lid tuto příležitost vítá hned z několika důvodů: 1) možnost mluvit o dříve nediskutovaných tématech; 2) povzbuzení k novému **oživení farnosti**; 3) jako součást vlastního formačního růstu v kultuře setkání, naslouchání a společného rozlišování. Mimo to je účast v synodálním procesu popisována také jako 4) **zkušenost přítomnosti a vedení Duchem Svatým**, a současně 5) jako impuls pro vznik nových společenství a prostorů dialogu a rozlišování ve farnostech.

Negativní ohlas na průběh synodálního procesu v několika případech zmínil potřebu lepší a delší přípravy před samotným započítím a také nejasnost s vyplňováním některých „statistických“ údajů ve výstupních formulářích synodních skupinek nebo včasější informovanost o tom, jak bude diecézní fáze přesně probíhat.

Účastníci si prostřednictvím synodálního procesu uvědomili, že není nutné konzervovat zažité formy života církve. Synodalita je vnímána jako příhodný moment pro **revizi a plánování cesty k oživení farnosti**. Kladného ocenění se dostalo metodice malých společenství, tj. synodních skupinek, z nichž mnohé mají touhu pokračovat v této formě v další práci. Zkušenost malých společenství dále vybízí k tomu, aby věřící mohli sdílet výsledky svého skupinového rozlišování s pastorační radou své farnosti a také s knězem, správcem dané farnosti.

10. Impulzy pro následující období

- 1) Podporovat **růst neformálních „prostor“ farnosti**, ve kterých může dojít k diskuzi nad aktuálními tématy, týkajícími se života a poslání farnosti.
- 2) Vrcholnou formou tohoto sdílení na rovině farnosti je pak dle výpovědí vědomí prospěšnosti „farního sněmu“, ve kterém lze hledat **společnou vizi** života farnosti.
- 3) Ve velké míře zaznívá, že Boží lid touží po spoluzodpovědnosti, prožívané ve farnosti. Sen o farnosti je snem o **provázané síti malých společenství**, vzájemně si nekonkurujících, nýbrž doplňujících a povzbuzujících se. **Komunitní chápání** místního společenství (tj. společenství, nikoliv suma individualit) je podobou církve, která má budoucnost.
- 4) Sestry a bratři hodnotí zkušenost synodálního procesu také jako dodání odvahy k oslovení těch, kdo se mohou cítit na **periferii** a jimž byla ve farnostech dosud věnována malá pozornost. Tento záměr je velmi jednoznačně ovlivněn vědomím společného putování, ve kterém každý má co říct, ať slovem, nebo svým životem, a že toto mluvení a naslouchání se může stát zdrojem nového učení se církve.

Za diecézní synodální tým: P. Josef Mikulášek, P. Jan Liška, P. Jan Berka, Lenka a Jan Řezníčkovi, Robert Svatoň, Alois Vašků, Mirka Hanáková, Jaroslav Šotola.

Přijato mnou, dne 20. května 2022,

Mons. Jan Graubner
administrátor Arcidiecéze Olomouc